

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת הספרים "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מכתבאות יעקב בן יוסף

**"וַיִּגְרַשׁ אֶת-הָאָדָם וַיֵּשֶׁב מִקֶּדֶם לְנֹחַ-עֵדֶן אֶת-הַכְּרָבִים וְאֵת לְהֵט הַחֶרֶב
הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת-הָרֶךְ עַל הַחַיִּים" (ב' כ"ד)**

מדוע הזכיר הכתוב שרק אדם הראשון גורש מגן עדן לאחר זמא על הדעת ולא זכר שלם חוה נשתלחה מגן עדן?

יישוב ב' - עיקר גן עדן נברא לצדיקים העוסקים בתורה

נראה ליישב בס' ד עמ"ש בתרגום יהונתן, וז"ל: ויגרש את האדם מן המקום שהשכן כבוד שכינתו, מלפנים בין שני הכרובים, שעוד לפני שברא העולם, ברא את התורה, והתקין גן של עדן לצדיקים שיאכלו ויתפנקו מפירות עצה על אשר עבדו בחייהם בתלמוד תורה בעוה"ז וקיימו מצוות, והתקין גיהנום לרשעים שמשולח לחרב שנונה אוכלת משני צדדים, התקין בתוכה ניצוצות אש וגחלי אש, לדון בהם את הרשעים אשר מרדו בחייהם בתלמוד תורה, טובה היא התורה לעובדה מפירות עץ חיים שהתקנה מאמר של ה' לשומרה, שיהיה קיים ומטייל בשבילי דרך של חיים לעולם שיבא, עכ"ל. והנה מבואר באר היטב שעיקר גן עדן נתקן לצדיקים העוסקים בתורה.

ואיתא עוד בתרגום יהונתן עה"פ "ויקה ה' אלוקים את האדם ויניחיהו בגן עדן לעובדה ולשומרה", שהניחו שם לעסוק בתורה ולשמור המצוות, וכן איתא בספרי (פסח עקב פ' מ"ו) "לעובדה" זה תלמוד, "ולשומרה" זה מצוות, ובפרקי דרבי אליעזר (פיק י"ג) איתא: שמא תאמר כי יש מלאכה בגן עדן לפתח ולשדד את האדמה, והלא כל האילנות נצמחין מאליהן, או שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן להשקות את הגן, והלא כבר נהר יוצא מעדן להשקות את הגן שנא' "ונהר יוצא מעדן", ומה הלשון הזה לעובדה ולשומרה? לא אמר אלא לעסוק בדברי תורה ולשמור את כל מצותיה, שנא' "לשמור את דרך עץ החיים", ואין עץ חיים אלא תורה, שנא' "עץ חיים היא למחויקים בה". ובתיקוני זוהר"ק (מקץ נ"ט), איתא: "לעובדה" אלו מצוות עשה, "ולשומרה" לא תעשה. והאשה כל מהותה להיות עזר כנגדו בעולם הזה, כך זוכה להיות עזר כנגדו בעולם הבא, נמצא כל מניסתה לגן עדן מכח בעלה ובניה שעוסקים בתורה והיא להם לעזר, כמו שאמרו בברכות (י"ז), נשים במאי זכיין? אמר ליה באקרוי בנייהו לבי כנישתא, ובאתניי גבריהו בי רבנן, ונטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן. ועל כן כמו שבעוה"ז הם מתקשרות בקשר של קיימא בתורה של בעליהם ובניהם מכח שמסייעים להם בעסק התורה, כך בעולם הבא כל מניסתם לגן עדן הוא מכח זה, נמצא כל היותה של חוה בגן עדן מכוחו של אדם הראשון, ומאחר ואדם הראשון נסתלק מגן עדן, ממילא אין לחוה מה להימצא בגן עדן, בפרט לאור העובדה שהיא חטאה ג"כ בעץ הדעת.

ולאור האמור נחא טפי דאדרבה כיון שאדם הראשון הופקד לשומרה ולעובדה לכן בא עליו הציווי דוקא לצאת מגן עדן, שלא היה עונשו רק ביציאתו מהגן, אלא זאת ועוד במה שמעתי אנו מופקד לעובדה ולשומרה. עוד יש להוסיף בס' ד לאור האמור, שבעצם מה שנסתלק אדם הראשון מגן עדן, לו דוקא היה בזה עונש גדול, ששם הוא מקומו, לכן הזכיר הכתוב בדוקא שאדם הראשון נסתלק ממנו.

הנה מבואר בכתובים שאדם הראשון וחוה קודם החטא היו בגן עדן, ולאחר שחטאו נתגרש אדם הראשון מגן עדן, וצע"ג מדוע לא נזכר בכתובים שהקב"ה גירש גם את חוה מגן עדן?

והנה במה שנאמר "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם", קשה לומר שהכתוב כולל גם את חוה, שמאחר ונאמר בסמוך: "וישלחהו ה' אלוקים מגן עדן לעבוד את האדמה אשר לוקח משם", מבואר באר היטב שהכתוב מדבר על אדם הראשון דוקא ולא על חוה, שהוא דוקא נתקלל בקללת (נשל) ג' י"ט) "בזעת אפיק תאכל לחם", וכן נאמר: "וישלחהו ה' מגן עדן" לשון יחיד, וצ"ב כאמור מדוע לא הזכיר הכתוב שחוה נשתלחה וגורשה מגן עדן עם אדם הראשון?

יישוב א' - אימתי כופין אשה ללכת אחרי בעלה

הנה הפתחי תשובה (א"ע פ' ע"ט סק"ג) הביא תשובת הנודע ביהודה (פ' ס"ו), אודות זוג שהותנה ביניהם בתנאים ראשונים שידורו בעיר ובבית אבי הכלה ובתנאים אחרונים הוכפל התנאי, ועתה אחר החתונה לא יכול החתן לדור במקום שדר בו חמיו, באשר יש לו הרבה מיחשים ואינו יכול לסבול אוויר מדינות חמיו, והיו לו הרבה מכאובים עד שבא לכלל סכנה, והרופאים קבעו שחוליו מחמת שינוי מזג אויר. ופסק בזה הגאון אב"ד דק"ק אה"ו שאין כופין את הבעל לדור בבית חמיו, ואדרבא כופין את האשה שתלך אחרי בעלה, והביא ראיה מתשובת מיימוני (פ' כ"ט), שאם יש אומדנא ואמתלאות הרי היא צריכה לילך אחריו ואין לך אומדנא גדולה מזו, ועוד ראיה מפלוגתא שהביא הרמ"א (ס"ט) בין תרומת הדשן והריב"ש באין לו מזונות ופרנסה במקומו, אם כופין את אשתו ללכת אחריו למקום אחר, שלדעת תרומת הדשן כופין אותה, ולדעת הריב"ש אין כופין, ועד כאן לא נחלק הריב"ש אלא בדוחק פרנסה שמה שאמרו רבותינו ז"ל שמי שפרנסתו רעה במקום זה ילך למקום אחר, הוא רק דרך עצה טובה אבל כאן שפרנסתו רעה מחמת חשש סכנה גם הריב"ש מודה. לאור האמור נראה ליישב דכיון שהיה אדם הראשון מוכרח לצאת מגן עדן, ממילא כופין את האשה לילך עמו, ולכן לא הוצרך הקב"ה כלל לגרש את חוה מגן עדן, אלא כיון שנתגרש אדם הראשון מגן עדן ממילא היא הולכת עמו. ואפשר שאף לדברי הנודע ביהודה שחלק על אותו גאון, וס"ל שאין כופין אותה, ע"ש בפ"ת באריכות. עדיין יש מקום לומר דשאני היכן שהאשה עצמה גרמה לבעל שיצא מאותו מקום שודאי כופין אותה ללכת אחריו, ולכן כיון שחוה האכילה לאדם הראשון מעץ הדעת, ממילא לכו"ע כופין אותה ללכת אחריו, והיתה מוכרחת בין כה וכה לצאת אחריו מגן עדן.

יישוב ג' - חס הכתוב על חוה שהיתה קצת אנוסה באכילתה

הנה בפשטות י"ל שבמה שגירש הקב"ה את אדם הראשון מגן עדן, בזה גופא גירש ג"כ לחוה, כי ממילא כיון שאדם הראשון נסתלק מגן עדן, מה לחוה להישאר שם, ובודאי הולכת בכל מקום אחרי בעלה, שהיא עצם מעצמיו ובשר מבשרו. ואפשר שחס הכתוב על חוה לפי שהיא היתה קצת קרובה לאונס בחטא עץ הדעת יותר מאדם הראשון, כי אדם הראשון חטא במה ששמע לקול אשתו, וכיון שהיא תחת רשותו לא היה לו לשמוע בקולה, אולם חוה שנתייבשה מפני הנחש שבא עליה והטיל בה זוהמתו וכמבואר במדרש חו"ל, א"כ היתה קצת אנוסה בדבר, ואפשר שעיקר החטא שלה לא במה שאכלה מעץ הדעת, אלא במה שהאכילה לאדם הראשון, ויתכן שאילו רק אכלה מעץ הדעת, ולא היתה מאכילה לאדם הראשון, לא היו מסתלקים מגן עדן, וצ"ע. זאת ועוד, קי"ל אין שליח לדבר עבירה, ולכן העבירה של אדם הראשון לא מתייחס לחוה, אולם כל מי שבא על ידו תקלה לחבירו אין מנסיים אותו במחיצתו בגן עדן (פי' שם קמט:). וגם השולח שליח לדבר עבירה חייב בדיני שמים (קדושין מז: ועוד), לכן הכתוב חס עליה ולא הזכיר בפירוש שנתגרשה מגן עדן, והעניין מדוקדק גם בכתוב, שכאשר דיבר הקב"ה לאשה והזכיר עונשה, שנא' (ג' ט"ז) "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך" וגו' לא הזכיר מה ששמעה האשה לקול הנחש, ואילו כאשר דיבר הקב"ה לאדם הראשון הוכיחו במה ששמע לקול אשתו, שנא' "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ".

ולפמ"ש שהחטא של חוה לא היה כ"כ גדול, ניחא מ"ש במסכת סוטה (יג:), שנשים צדקניות לא היו בפתקה של חוה, ולא מצינו כן לענין הגברים, ואדרבה אמרו (פסח נה:), ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, עמרם אבי משה, ישי אבי דוד, וכלאב בן דוד. ומוכח שכמעט אי אפשר להנצל מזה, וידידי הגר"נ אוחנה שליט"א הוסיף שעיקר תקון העולם הוא ע"י אדם הראשון, ומה"ט חטאו גרם קלקול יתר, ונראה דבזה ניחא מה שנטלו הקב"ה לאדם הראשון ואמר לו: תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. והנה בספר מדבר קדמות מעשה 6 מביא מהאריז"ל שאדם הראשון בתחילה לא ידע שחוה נתנה לו מעץ הדעת ואכל בשוגג, אלא שנכנס בו יצר הרע ואכל במזיד. וגם לפי"ז י"ל שעונו היה חמור יותר, לפי שאכל במזיד.

יישוב ד' - עיקר התביעה על אדם הראשון שהיה ברום המעלה

ע"ל עפמ"ש בתנא דבי אליהו רבה (פסח 6:): מפני מה לא נאמר ויגרש את הבהמה, ויגרש את החיה, ויגרש את העופות, כלומר שהלא אף בהמות וחיות ועופות אכלו מעץ הדעת, שנאמר "ותתן גם לאשה עמה ויאכל", ודרשו חז"ל בבראשית רבה "גם" לרבות בהמות חיות ועופות", אלא מעיד אני עלי שמים וארץ, שבהמה חיה ועוף אין מליץ אין קורין אין שונן, לפיכך תלה הכתוב באדם, לכן נאמר ויגרש את האדם. כלומר שעיקר התביעה היה על אדם הראשון שיש לו דעת ודיבור וזכה לנשמה קדושה, ומה שהוא קורה ושונה מוכיח על דעתו ומעלתו, ומבואר שהיה על אדם הראשון שזכה בדעה והשכל תביעה גדולה במה שנתפתה וחטא בעץ הדעת, ולפי זה ניחא שלכן הדגיש הכתוב מה שהקב"ה גירש לאדם הראשון דוקא שהיה עליו תביעה, וידוע מה שביאר רבי אברהם אחי הגר"א את מאמר הכתוב (פסח מ"ט) "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו" שכל עיקר שליטת היצירה על האדם, משום שהאדם אינו מבין ערך עצמו, כי אם ידע רום מעלתו ויקרת ערכו, היה שומר על טוהר וקדושת נשמתו לבל תתחלל ולא יפול במצודת היצר, וזהו שנא' "אדם ביקר" הוא איש הישראלי הנקרא 'אדם', "ביקר" מחמת יקרת רוחו שהיא חלק אלוה ממעל, אשר שב ועולה עד למעלה. אבל אם "ולא יבין" שאינו מבין מעלתו שביניה הוא קרוי אדם, לכן הוא "נמשל", כלומר היצירה מושל עליו, יען "כבהמות נדמו" שעושים מעשה בהמה.

יישוב ה' - אדם הראשון לא רצה לצאת מגן עדן

ע"ל עפמ"ש הגר"א באדרת אליהו עה"פ "ויגרש את האדם", שאחרי ששלחו הקב"ה מגן עדן לא רצה לילך לעבוד את האדמה אשר לוקח משם, אז ויגרש אותו אל מקום אשר לוקח משם. ומבואר שלכן הוצרך הכתוב לומר שהקב"ה גירש לאדם הראשון דוקא, כי אפשר שחוה מיד כאשר אמר להם הקב"ה לצאת מגן עדן יצאה ולא הוצרכה שהקב"ה יגרשנה.

יישוב ו' - האם הקב"ה דיבר עם חוה

אחד מחז"ר בהמ"ד השיבני שהקב"ה דיבר תמיד עם אדם הראשון דוקא שהוא היה בדרגת נביאות, ואכן במגילה (יד:). שמונ' שמות שבעה הנביאות שעמדו לישראל, לא נזכרה שם חוה, ולכן לא מצינו שדיבר עם חוה לומר לה שנתגרשה מגן עדן, ומטעם זה לא נזכר העניין הכתוב, אבל כיון שאמר הקב"ה לאדם הראשון לצאת מן הגן גם חוה יצאה עימו. ויש להוסיף דמבואר עוד במפרשים שהקב"ה לא גירש את אדם הראשון בפירוש, אלא סלל להם דרך כגן המבוכה שממנו ממילא יצאו מגן עדן. אולם קצת יש להעיר בזה, הדנה מקרא מלא דיבר הכתוב (ג' י"ג) "ויאמר ה' אלוקים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואוכל", הרי שהקב"ה דיבר עם חוה. ועוד נאמר שם (פסוק ט'): "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך". וכן ראיתי במדרש רבה בפרשתן איתא להדיא שהקב"ה דיבר כאן עם חוה. ועוד קשה שאף אם לא היה מדבר עם האשה, יכול היה לגרשה ע"י מלאכי השרת.

**"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצֶלְמֹו
בְּצֶלְמֵם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה
בָּרָא אֹתָם" (א כ"ז)**

מדוע לא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים כעוף השמים?

הגאון רבי יעקב חגיז זצ"ל בספרו שו"ת הלכות קטנות (מ"ב סי' רכ"ג) נשאל למה לא נברא האדם עם כנפיים, והרי חז"ל (פסחים 35:) אמרו שלעתיד לבוא הקב"ה עושה כנפים לצדיקים, אם כן למה מתחילה לא נברא האדם עם כנפיים כנשר וכיונה. ומצינו אף לדוד המלך (פסלים נ"ה, ז') שנשא בתחינותיו: "ואומר מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה, הנה ארחיק נדוד אלן במדבר סלה".

ביאור א' - שלא יהיה האדם קל כנשר לדבר עבירה

הגאון רבי יעקב חגיז זצ"ל בספרו שו"ת הלכות קטנות (מ"ב סי' רכ"ג) השיב שלא ברא הקב"ה את האדם עם כנפיים, כדי שלא יהיה קל לדבר עבירה, כי עתה שאין האדם קל כנשר, בעת שילך ברגליו לחטא, רגליו יעכבוהו ויחזור יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו גם בדרך כשהסכל הולך.

ונראה להוסיף בזה מה שמצינו בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ג) שאמר רשב"י שלא ברא הקב"ה לאדם שתי פיות אחת שיעסוק בה בתורה, ואחת שיעשה בה כל צורכו, כי עתה שיש לו פה אחד הלא אין העולם מתקיים בגלל רוב לשון הרע שיוצא מפיו, ואילו היו לו שתי פיות על אחת כמה וכמה שלא היה יכול העולם להתקיים.

ביאור ב' - שיקבל האדם שכר פסיעות על כל מצוה ומצוה שעושה

עוד מתרץ בשו"ת הלכות קטנות (סג) שלא ברא הקב"ה לאדם כנפיים כדי שיהיה לאדם שכר פסיעות כשהולך לדבר מצוה, לקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה. אולם לעת"ל שכבר לא יהיה לאדם יצר הרע ולא יהיה שכר ועונש, יעשה הקב"ה כנפיים לצדיקים.

והנה במעלת השכר פסיעות מצינו במשנה פאה (פ"ד ז') גבי עשית הפרה בהר המשחה, דוקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המשחה, ופירש שם התוספות יום טוב דמשום חיוב מצוה לא היו רוכבים. ואיתא במדרש (דכ"ז כי פסוק ס' ז') "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי" (משלי ט), אמר הקב"ה אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת אל תעמוד על הפתח החיצון להתפלל שם, אלא הוי מתכווין להיכנס דלת לפניך מדלת, שנאמר דלתותי, שני דלתות, וכל זה מפני שהקב"ה מונה פסיעתך ונותן לך. וכבר אמר התנא באבות (פסוק ט) שההולך לבית המדרש ואינו עושה שכר הליכה בידו. והנה אם לאדם היה כנפיים היה מפסיד מעלה זו והיו מתמעטים זכויותיו, והקב"ה חפץ לזכות את ישראל.

וראה בזה כעשרה תירוצים בספר "אשכול יוסף" על התורה

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ"

איך יש כופרים בעולם בעוד הבריאה כולה זועקת אמונה?

ביאור א' - עבירות האדם מטמטמות נפשו והכמות

נראה בס"ד שהדברים מפורשים בחז"ל במסכת יומא (טז.), תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת לבו של אדם, שנא' "ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם", אל תקרי ונטמתם אלא ונטמטם. ופירש רש"י, אטמטת וסותמת מכל חכמה. הרי לך שלא פלא היאך האדם עלול להגיע לידי כפירה, כי ע"י שהאדם הולך אחר יצרו ועובר עבירות, סוף בא לידי כפירה, כי העבירות מטמטמות ליבו, ושכלו הישר מתקלקל ומתעוות, והרי הוא חולה שאינו מרגיש טעם מתיקות, וכסומא המהלך באפליה ואינו מבחין בשמש הזורחת, שהעוונות מולידות באדם חולי הנפש.

וכן מצוין תפילות הימים הנוראים: "אבינו מלכנו כלה דבר וחרב ורעה ושבי וביזה ומשחית ומגפה ויצר הרע וחולאים רעים מבני ברייתך", וצ"ב מה הקשר בין יצר הרע למחלות וחולאים ולמשחית ומגפה? אלא מבואר דאין לך חולי גדול ממי שיצר הרע שולט בו. ובמדרש (ויק"ר פק"ט ט"ז ט), דרשו עה"פ "והסיר ה' ממך כל חולי", אמר רבי אבין זה יצה"ר שתחילתו מתוק וסופו מר. ובמסכת קידושין (ג'), המשיחו את יצה"ר למכה גדולה בגוף האדם. ובגמרא מגילה (טז.), ביארו את הפסוק (שפיט) "ושב ורפא לו", שאין הכוונה לרפואת תחולאים ומחלות, אלא רפואת סליחה על עוונות ופשעים. וכן היה מרגלא בפיו של הסבא מקלם וצ"ל, שמי שאין לו כנפיים כעוף לא יקרא חולה, כי אין באדם תכלית זו, אבל מי שאינו יכול לילך ברגליו, ואינו יכול לדבר בפיו, נקרא חולה, כי האבר אינו משתמש למה שהוטבע אליו. כך מאחר והאדם תכלית הבריאה, וכולם נועדו לשמשו (נכנסת נט), ותכליתו לקיים תורה ומצוות, אם אינו משתמש בדבר שהוטבע בו עליו, על אחת כמה וכמה שנקרא חולה גדול.

ואפשר שזה עומק ביאור דברי רבינו הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ד ט"ז), שאפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפניו דיין האמת שיהא הפירעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעים ממנו התשובה ואין מניחים לו רשות לשוב מרשעתו כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה. ולאור האמור י"ל שאין זה רק עונש גרידא, אלא זהו פרי החולי שהביא האדם על עצמו, כמו אדם שיחתוך בגופו ויאבד דם רב, שנא' לו שלא ימות.

ביאור ב' - תאוות האדם משחדת לדבוק ברע ולכפור

הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד (פנקס סנהדרין סי' א' וספ"א טז), התקשה כאמור, איך אפשר לכן דעת לומר על הבריאה כולה שנעשית מאליה, אחרי שאנו רואים על כל פסיעה, סימני חכמה עמוקה עד אין תכלית, וכמה חכמה נפלאה במבנה האדם, בסידור אבריו ומוחותיו, כאשר יעידו על זה כל חכמי הרפואה, ואיך אפשר לומר על מכוונה נפלאה שנעשית מאליה בלי כוונה עושה? וביאר שיסודי האמונה מצד עצמים פשוטים ומוכרחים לכל אדם שאינו שומה, אמנם רק בתנאי שלא יהא משוחד, ויהיה חופשי מתאוות עוה"ז ומרצונותיו, כי סיבת המינות והכפירה, אין מקורה בקלקול השכל מצד עצמו, אלא מפני רצונו ללכת ולדבוק בתאוותיו, מטה ומעוור שכלו, ועל זה הזהירה התורה "ולא תתורו אחרי לבבכם", זו מינות, שהאדם מוזהר להניע ולשעבד רצונותיו, שיהא השכל חופשי מנטיית הרצון, וממילא יכיר האמת המוכרחת לכל בר דעת, שהקב"ה ברא את העולם, כמאמר רבי עקיבא שהעולם מעיד על הקב"ה שבראו, והכפירה אין לה שום מקום בשכל האדם, כי אם ברצונותיו ותאוותיו. על כן עוונתו של האדם גדול מנשואו, שהגביר תאוותיו על שכלו, עד שלא יכיר אמת פשוטה זאת. ולכן המצוה להאמין, שלא יגביר תאוותיו על שכלו, והאמונה בוא תבוא ממילא.

והנה בזה נראה למה כדי להשיג תורה צריך למעט מתאוות ותענוגי העוה"ז, פת במלח האכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ אתה יושן ובתורה את עמל, ואשרך וטוב לך. היינו הטובה שזוכה להשיג חכמת התורה וידיעת הבורא יתברך ויתעלה. וכן מצונו בתורה שהתאוה גרמה לחוה לחטוא בעץ הדעת, שנא' "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונתחד העץ להשכיל". וכתב הגר"א באבן שלמה (פ"ד ט"ז), שפעמים האדם יודע שעובר על עבירה חמורה, ואחריה מרה כלענה, אלא שקשה לו להינער מתאוותיו אשר הורגל בה. וכתב עוד (ספ"א טז ט) שיצה"ר אין דרכו להפציר תחילה בעבירה, אלא מראה לו אהבה, ומסיתו לעשות מצוות שיש בהם הנאת הגוף כגון אכילה ושמחה של מצוה, וכאשר האדם רגיל בתענוגי מצוה, מתחיל להמשיכו אחר תאוות העוה"ז, ואומר לו למה תניח תענוגי העוה"ז בחינם, והלא בידך אד"כ לעשות תשובה מאדבה, ואז מתאוה ג"כ לעוונות חמורים שאינם בטבע האדם להתאוות להם. וע"ז בספרו אדרת אליהו (נדרים כ"ט י"ח) עה"פ "למען ספות הרווח את הצמאה".

וראה עוד ביאורים באריכות בגיליון "אשכול יוסף" בראשית תשפ"ד גיליון 414

הנה כל בר דעת, מבט ויודע, צופה ורואה שהבריאה והעולם כולו זועק אמונה בבורא יתברך ויתעלה שמו, כשם שהטלית מעידה על האורג, הדלת על הנגר, והבית על הבנאי, כך העולם מעיד על הקב"ה שבראו, וכמובא במדרש (בתי מדרשות ח"ב פ"ט) שהשיב כן ר"ע לאותו המין. וכבר כתב רבינו הרמב"ם (פ"ד מס' יוסי"ט): "בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול". וא"כ צ"ע היאך יתכן שיש בעולם כופרים, בעוד שהעולם כולו זועק אמונה, והרי כמו שלא יתכן שיכחיש האדם את מציאות השמש בשיא זריחתה וחוק תופקה, כך לא שייך לכפור בבורא יתברך?

ובספר חובת הלבבות (שער היסוד פ"ו ופנ"ה ופנ"ו), כתב, יש בנ"א שאמרו שהעולם נהיה במקרה, מבלי בורא ויוצר שיצרו, ומן התימה בעיני, איך יעלה בדעת מדבר בעודנו בבריותינו מחשבה כזאת, הלא ודאי זה האומר כן, יזכר למו שיאמר כן על גלגל א' של מים שמתגלגל להשקות חלקה א' של שדה, שנתקן מבלי כוונת אומן. ואם ישפך דיו על נייר חלק, א"א שיצטייר כתב מסודר ויפה כמו בקולמוס, ואילו יאמר אדם שנשפך הדיו על הניר ונעשתה צורת הכתב מעצמה, הכל ימהרו להכיזבו על פניו. והלא תראה פלאי הבריאה, שכדור הארץ עומד באמצע העולם כנקודה בתוך עיגול, והמים סובבים את הארץ, והנם למעלה ממנה, והאוויר מסבב את הים ואת היבשה, והאש למעלה מכולם, והכל עשוי במידה ובמשקל. וכן גוף האדם, אשר הוא עולם קטן. ובנוסף החכמה הנראית ביתר בעלי החיים מוקטנם ועד גדולם, ובצמחים ובאוצרות הטבע שבאדמה. וחכמת ה' הנראית בחכמות ובמלאכות. הרי סימני החכמה נראים בכל העולם, שכולן מחשבת חושב אחד, ומלאכת בורא אחד.

והרמב"ם בספרו בית אלוקים (שער היסוד פ"ג ע"ב 90) כותב, סדר העולם ושלמות תכונותיו, מעיד שלא נפל במקרה, כי אם ע"י מציאו ובורא ית"ש, שהרי מזה שנעשה מעצמו בטבע שלא ע"י סיוע אדם כגון צמחים ופירות הגדלים בהרים ובעירות, אינם שלמים במראיתם וטעמם, כצמחים ופירות שגדלים בישוב ע"י תיקון הקרקע בחרישה ובזריעה. וכשנשגיח בכל מה שיש בעולם, נמצא הכל בשלימות ובסדר נכון, והכל מוכן לתועלת ישוב העולם וקיומו. והבע"ח נוצרים בשלימות, והוכן לכל מין ומין מזונו כפי טבעו, זה מורה שנעשה הכל בכוונה פועל ויוצר שברא ועשה הכל בחכמה, והוא האל יתברך ויתעלה שמו.

ובספר יסוד ושוורש העבודה (שער ה' ט"ז ט"ז), כתב, מבריותיו של עולם זה התחתון בלבד, יכול האדם להתבונן גדולתו ורוממותו וגודל טובתו ונפלאותיו של הבורא יתברך, כי יסד ארץ ומלואה, תבל וכל יושבי בה על מזוני הטבע מששת ימי בראשית, ועוד שמטפה סרוחה יתחזה במעי הנקבה ולד עם איברים חיצוניים ופנימיים, אין זה אלא כי אם גבורת השי"ת.

וזה לשון הזהב של מרן החזון איש זע"א בספרו אמונה ובטחון, אם האדם הוא בעל נפש, הוא נרגש ונדהם, כי העולם נדמה לפניו כחידה סתומה, כמסה ונפלאה, והחידה הזאת מלפפת את לבבו ומוחו, והוא כמתעלף, לא נשאר בו רוח חיים, בלתי אל החידה כל מעינו ומגמתו, ודעת פתרונה כלתה נפשו, ונבחר לו לכא באש ובמים בשבילה, כי מה לו ולחיים, אם החיים הנעימים האלו נעלמים ממנו תכלית ההעלם, ונפשו סחרחרה ואבלה וכמהה להבין סודה ולדעת שורשה והשערים ננעלו. וכשעדיין פצעי לא חובשו, והנה הוכה הכה ופצוע, כי לבו ראה הרבה מעיון הבחינה אשר תחת השמש, אותן הבחינות המראות בעליל, כי העולם שלפניו, נבנה בתוכנית ובמחשבה מראש, ומהגדס חכם צייר לפניו העולם, ומרצו הגדול עמד לו לבורא ולהסיר כל המכשולים אחת לאחת. ומה נהדר המראה, ומה נפלאה תוכניתו.

והנה הרמב"ם (פרשת בחלקים), הקשה על מ"ש במדרש ונזכר ברש"י, אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא ממצות החדוש הזה לכם, אלא משום כח מעשיו הגיד לעמו, שאם יאמרו אומות העולם לסטים שכבשתם ארצות שבעה גוים, אומרים להם, הארץ של הקב"ה, ונתנה להם ברצונו וברצונו נטלה מהם. והקשה הרמב"ם הרי צורך גדול להתחיל בבראשית, להורות שמי שאינו מאמין וחושב שהעולם קדמון, כופר בעיקר ואין לו תורה כלל? ולאור האמור י"ל שבלא"ה העולם והבריאה כולה זועקת אמונה, ומי שמסמא עיניו וכופר, לא יתן ליבו גם למקראות. שו"ר בספר זכות אבות (כחלקים) שכן תירץ בספר דרכי מוסר, והנאני. וכתב ששמע מהסבא מקלם שכששמע על אדם שהוא אפיקורוס, ענה בתימהון, קחווה והשלימוהו לארובת הסוסים ויאכל תבן, כי ממש ליבו סתום כבהמה. ולהאמור צ"ב איך יש כופרים בעולם?

סוד שמחת תורה בפתח ימי החורף הנעלים ובתום הימים הקדושים והנשגבים: מתוך דרשתו של בעל ה"כרם יוסף" הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א מחבר סדרת "אשכול יוסף"

קטע מתוך דרשתו שמסר אמש בירושלים – ניתן להאזין לשיעור במלואו בקו השעורים של הרב בקול הלשון: 073-3718-053 (שלוחת אגדה ומוסר)

אומרים "נתן התורה": אלא כל יום הקב"ה נתן לנו את התורה.

בשעה שדוד המלך הספיד את יהונתן, הוא אמר בהספדו: "צר לי עליך אחי יהונתן, נעמת לי מאד, נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים". פלא מאד: זה מה שיש בשעת ההספד כשמתו מוטל לפניו להגיד: מגיעים מאה אלף איש להלוויה של יהונתן, בנו של שאול, מה דוד המלך מספיד אותו? כולם חושבים עכשיו דוד המלך גיד: הפטיש החזק, הרב הגדול, מעוז ומגדל, המלומד בניסים. "נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים"? זה מה שיש לומר על יהונתן? ככה שואל הגאון הקדוש רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל?

לפי דרכינו, דוד המלך אומר בהספדו, דעו לכם, אני ויהונתן היינו קשורים בעבותות האהבה בלימוד התורה, היינו שוכחים מכל העולם, יותר מלהבדיל אהבת נשים. אדם שנתפס בו חול של אהבת נשים יכול למות בר מינן, כמו שאמרו בסנהדרין: מעשה באדם אחד שנתן עינו באשה אחת, והעלה לבו טיטא. ובאו ושאלו לרופאים, ואמרו: אין לו תקנה עד שתספר עמו מאחורי הגדר, ואמרו חכמים: ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר. אומר דוד המלך: האהבה שלי עם יהונתן, שהייתי יושבם ועוסקים בתורה, היינו חולים על התורה הקדושה, יותר מאהבת נשים.

ועל כן אחרי שזכינו לחמישים הימים הקדושים הללו: אלו, ראש השנה, יום הכיפורים, עלינו למרום: איפה היינו ביום הכיפורים? לא היינו פה, עלינו לשמים! עם ישראל היו כמלאכי השרת. אחר כך נכנסו לסוכה, בצילא דמחימנותא. אחרי כל ההשגות הללו, איך ניתן להחזיר את הבן אדם לעולם החומרי? הלא הוא יכול למות מרוב צער. מה אתה מחזיר אותו לעולם הזה? תן לי להישאר במעין עולם הבא: תן לי להישאר דבוק בחשם יתברך! תן לי להישאר בתוך הסוכה! תן לי להישאר עם עבודת השם! כל עבודת הימים הנוראים הללו שזכינו להם הם מקשה אחת של חיבור בבורא יתברך, של "שיתוף" ה' לגדי תמיד". פתאום אתה בא אומר לאדם: זהו, עכשיו שמיני עצרת, זהו, אתה עכשיו יוצא לחורף. אידך!!

לכן קבעו לנו את שמחת תורה בשמיני עצרת ולא בחג שבועות, שלא תיפול ברוח, שאדם לא יחלה מרוב צער, אלא שמחת תורה מלווה אותך תמיד, בכל השנה בכל עת ושעה שאתה עוסק בתורה, וככה אתה מושך עליך את הארת הימים הקדושים.

הידות

שאלה:

איך יתכן שאדם יקדש אשה, בלא שום תנאי בעולם, ויבואו לפני בעל הנודע ביהודה לשאול אם היא מקודשת? הוא יפסוק להם: אם פלוני אינו שונא אף אדם בעולם הרי היא מקודשת, אבל אם יש יהודי אחד בסוף העולם שהוא שונא אותה, לא יחולו קידושיה?

תשובה:

כגון שאותו האיש עלה לביתו של אותו פלוני ולקח דבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמר או אגוז, אם אותו האיש אינו שונא אף אדם ואינו מקפיד שמי שירצה יזכה ויטול לו אותו אגוז או תמר, בשעה ששמע שקידשה הלא בתמר או אגוז ואמר שאינו מקפיד, נעשה הדבר הפקר, ומקודשת למפרע, אבל אם הוא מקפיד על איהא אדם שלא יזכה בו, לא נעשה הדבר הפקר, וממילא נמצא שקידשה בדבר שאינו שלו, ואינה מקודשת. **מקורות:** שו"ע אבה"ע סימן כ"ח סעיף י"ז, וע"ש בפ"ת בשם הגדול קמא אבה"ע סי' נ"ט, אך הביא שם הפ"ת שהאבני מילואים חולק וסובר דמהני מדין מתנה, ולכן בכל גוונא מקודשת, ע"ש.

שאלה: איזה דיבור אם ידבר ביה"כ יש אומרים שימות באותה השנה?

תשובה:

שבועה, אם ישבע ביום הכיפורים, ואפילו על אמת, יש אומרים שח"ו לא ישלים שנתו.

מקורות:

כתב בספר תיקון יששכר דף קל"ד מצאתי כתוב אלו הימים שאין ראוי לישבע בהם, שאם ישבע בהם בין באמת ובין בשקר לא ישלים שנתו ח"ו, קבלה איש מפי איש, ומונה שם כמה וכמה ימים, ז' באלול, יו"כ, ג' חשוון, ומונה שם עוד ימים, וכתב שזוהר שלא להשיב על כל אותם הימים שמונה שם.

שאלה: היכן מצוין כלים טמאים ואדם טמא שאינם חייבים שילוח מן העזרה?

תשובה:

כלי חרס וטומטום ואנדרוניס. מקורות: נדה כ"ח ע"ב.

למען תחזי נפשיכם

להאזנה לשיעורי המוזכר
הרב **יוסף חי סימן טוב שליט"א**
מוזכר סדרת "כרם יוסף"
על הש"ס וסדרת "אשכול יוסף" ע"ת והמועדים

073-371-8053

לקבלת ציטוט

והאזנה בשידור וזי:

זוויה והקסי #

לכבוד ידידנו האזנים היקרים והנעלים אהבי התורה
מלאים מצוות כרימון וריחם הטוב נדרף כאפרסמון

כמר **גידען ימים** היו וכמר **אהרן ימים** היו

אורך ימים ושני זמנים וכבוד אישר ועושר

בריאות איתנה ונהורא מעליא ועושר עמוקות וכס"ס

בכלל הברכות ידיו המשתדל ה"ה **שלומי ימים** היו

מוקדש ומונח לל"ה אהרן ימים היקרים:

סאלם אליה ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

ימים ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

מיכאל ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

מיכאל ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

מיכאל ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

מיכאל ממועדה זל, נוריה ממועדה זל, נוריה זל

מבצע!

מכון "כרם יוסף" בהס"ד למתיקות ועריבות התורה

מבצע אדיר לרגל שבוע הספר

על ספרי המוזכר והיוצר

הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א

הביאו ברכה לביתכם:

14 כרכים ב: 450 ₪ בלבד!

במקום 800 ₪

לביירוים והזמנות: 054-84-60008/7

המבצע כולל את 14 הספרים הבאים:

סדרת "אשכול יוסף" (4 כרכים):

עזרת | מועדים | הגדושים | עניני השב"י | המערה

סדרת "כרם יוסף" על הש"ס (5 כרכים):

גיטין קידושין | שיעורי כרם יוסף קידושין | בבא בתרא | מגילה | סוטה

סדרת ספרי הרב המחבר בלכנה ובאגדה (5 כרכים):

"טבעת יוסף" חופה וקידושין | "מעדני יוסף" בריית מילה | "שאנת יוסף" סכנה רפואה ופקדון |

"ייגא דיוסף" הסגולה לזיכרון | "גלילי זהב" דרשות - אספקלריא למאורעות התקופה

הביאו ברכה לביתכם